

forum for
natur og
friluftsliv
Nordland

Fauske, 24. februar 2011

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

E-post: nve@nve.no

Uttalelse til søknad om konsesjon for Kalklav kraftverk i Brønnøy kommune, Nordland.

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen over 20 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for et aktivt friluftsliv. De frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene er med sin demokratiske styreform og åpne medlemsadgang et talerør for de store grupper av allemannsrettighetshavere i norsk utmark.

Natur- og friluftslivsinteresser som er direkte berørt av de omsøkte kraftverkene omfatter i særlig grad Naturvernforbundet på Sør-Helgeland

Høringsuttalelse Kalklav kraftverk i Brønnøy

Generelle merknader

Nordland har i dag et el-kraftoverskudd på over 40 %. Det betyr at vi i vårt fylke produserer mer kraft enn vi bruker selv. Vi har mer enn nok kraft og svært begrenset mulighet til å selge kraft ut. Det er derfor ingen "hastesak" med en storstilt kraftutbygging i Nordland. FNF Nordland understreker at vi ikke er negative til en hver form for vannkraftutbygging, men vi ser det som en viktig målsetning at de tiltakene som er minst konfliktfylte og mest miljøvennlige blir prioritert. I Tosenfjord-området foreligger det så mange planer om vannkraftutbygging at inngrepsfri natur vil forsvinne, landskapskvaliteten reduseres og biologisk mangfold går tapt. Stikk i strid med nasjonale målsetninger og internasjonale avtaler vi har forpliktet oss til (Konvensjonen om biologisk mangfold, Bernkonvensjonen og Landskapskonvensjonen).

Norge er en stor vannkraftprodusent med en årlig produksjon på ca 120 TWh. Produksjonen tilsvarer ca. 25 prosent av Europas vannkraft, og er med det den største vannkraftprodusenten i Europa. Men

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland

Storgt. 39, 8200 Fauske

Tlf: 952 26425

www.fnf-nett.no/nordland

nordland@fnf-nett.no

Medlemmer i FNF Nordland: Turistforeningene i Nordland, KFUM/ KFUK Speidere på Helgeland, Norges speiderforbund i Salten, Norges Jeger og Fiskeforbund Nordland, Nordland Orienteringskrets, 4H Nordland, Naturvernforbundet i Nordland, NOF Nordland, Sykklistenes Landsforening Bodø, Salten Naturlag, Leknes Padleklubb, Polarsirkelen Friluftsråd, Ofoten Friluftsråd, Vesterålen Friluftsråd

vårt bidrag gjennom eksport av fornybar energi i forhold til Europas behov og forbruk er svært beskjedent og stopper ikke produksjonen av fossil energi. Fornybar energi er sentralt i norsk klimapolitikk, men det er ikke nødvendigvis slik at produksjon av fornybar energi er et miljøtiltak. Dersom det går ut over andre miljømål som f. eks. vern av biologisk mangfold og medfører store arealinngrep og tap av inngrepsfri natur, risikerer vi en liten eller ingen gevinst for miljø og samfunn. Skal Norge selge krafta ut til Europa er det urimelig av det skal skje på bekostning av unik norsk natur og biologisk mangfold. Det er i høyeste grad viktig at de minst konfliktfylte tiltakene prioriteres, og at utbyggingspresset i dette området dempes.

Stort utbyggingspress i Tosenfjord-området

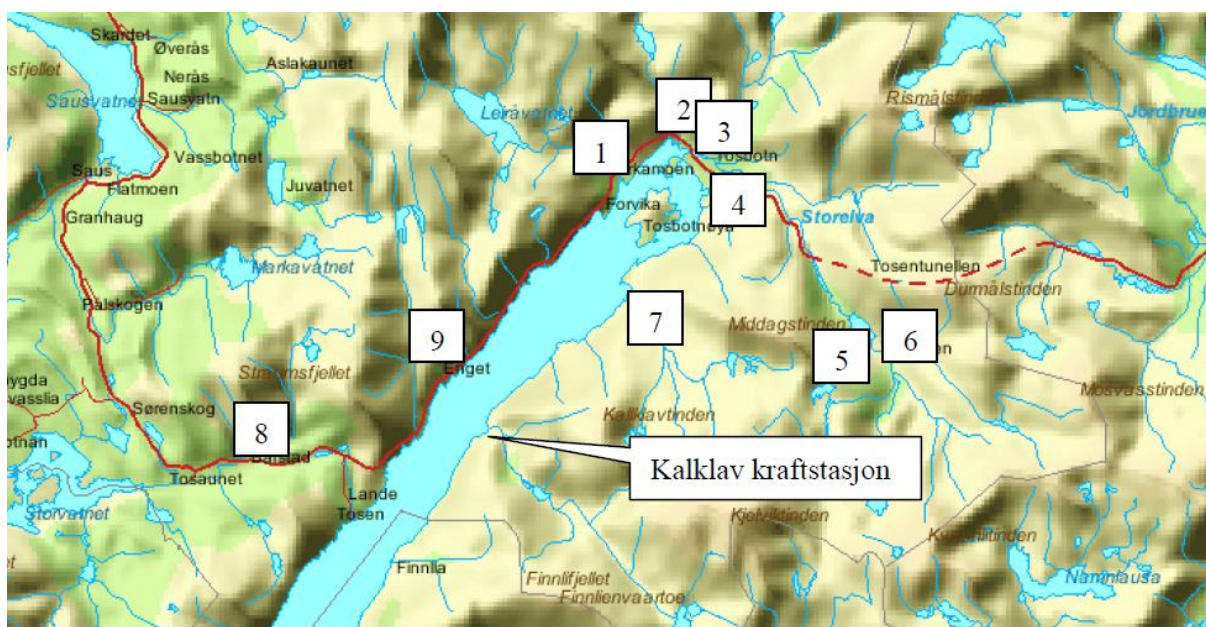
Tosenfjord-området står overfor et stort utbyggingspress og FNF Nordland er særlig bekymret for sumvirkningene av utbyggingsplanene. Lenger ute i Tosenfjorden har Småkraft fått konsesjon og er i gang med å bygge Søbergvatn kraftverk (5,1 MW). Av større kraftverk i nærheten har man Kolsvik kraftverk som har en midlere produksjon på 504 GWh.

Den 21.01.2010 vedtok NVE, etter en samlet vurdering av 7 kraftverk , at HelgelandsKraft skulle få tillatelse til å bygge Bjørstokk, Tverråa og Storelva, mens Fjellkraft AS fikk tillatelse til å bygge Kjelvika kraftverk. NVE tilrådte også i sin innstilling til OED å gi Helgelandskraft tillatelse til bygging av Leiråa kraftverk. Kraftverkene vil ha en total installasjon på ca 32 MW og en årlig produksjon på ca 100 GWh. Samtidig ble søknadene om Lille Tosdalen kraftverk avslått og OED ble tilrådet å ikke gi tillatelse til å bygge Tosdalen kraftverk. Hensynet til landskapsopplevelsen, biologisk mangfold og reindrift var hovedbegrunnelsene for at konsesjon for Lille Tosdalen og Tosdalen kraftverk ikke ble gitt. Kalklav kraftverk var ikke med i denne samlede vurderingen, men det er naturlig at det ses i sammenheng med de andre planene. Konsekvensene av et enkelt tiltak kan være utfordrende å vurdere i en større sammenheng, men når tettheten av eksisterende og planlagte kraftverk er av et så stort omfang utgjør dette en klart større trussel mot økosystem og landskapet. Det er også planer om å bygge Kalvvatnan vindkraftverk i området mellom Jarpethjake og Kalvvatnan i Bindal kommune. Søknaden er under behandling og melding ble sendt til høring den 12.11.2008. Vindkraftverket er meldt med en installert effekt på inntil 220 MW. Planområdet har et areal på nær 22,5 km².

Det er ingen små kraftverk som er satt i drift i umiddelbar nærhet av Kalklavvassdraget. Tabellen viser oversikt over planlagte kraftverk i området:

Kraftverk	Installert effekt	Produksjon	Søker	Status
1)Leiråga	5	29,8	Helgeland Kraft Prod.	Konsesjons anb. innvilget 2010*
2)Bjørnstokk	8,2	25,8	Helgeland Kraft Prod.	Konsesjon innvilget 2010
3)Tverråa	6	16,8	Helgeland Kraft Prod.	Konsesjon innvilget 2010
4)Storelva	8	22,6	Helgeland Kraft Prod.	Konsesjon innvilget 2010
5)Tosdalen	18	43,7	Helgeland Kraft Prod.	Konsesjon anb. avslått 2010*
6)Lille Tosdalen	5,5	15,2	Helgeland Kraft Prod.	Konsesjon avslått 2010
7)Kjelvika	7,8	20	Fjellkraft	Konsesjon innvilget 2010
8)Ådalen	1,3	4	Elvekraft	Konsesjonssøknad (2009)
9)Dagslåttelva	1,3	4	Elvekraft	Konsesjonssøknad (2009)

Kilde: Kraftverk 1-6 (KSU 2008-2017, Helgelandkraft), * Skal ferdigbehandles i OED.

Figur 1 Oversikt over planlagte kraftverk i Tosenfjordområdet. Utsnittet er hentet fra konsesjonssøknaden.

Ved utløpet planlegges plassering av kraftstasjon og en brygge/kai på ca 100m². Sammen med den 2 km lange sjøkabelen over fjorden og den 4,4 km lang 22kV-luftlinja, vil dette være et inngrep som vil ha negative visuelle effekter. Tiltaket er også planlagt å ha motorisert tilsyn av dam og inntak via scooter og ATV.

Summen av alle planene om vannkraftutbygging, inkludert planene om Kalvatnan vindkraftverk, gjør at Tosenfjord-området står overfor inngrep som vil ha store negative landskapseffekter.

Kalklav kraftverk vil bli svært synlig i fra Tosenveien fra andre siden av fjorden. Man har en illusjon av uberørthet når man ser den fjorden fra bilveien og visuelt vil utbygging Kalklav kraftverk være det verste av de planlagte kraftverkene i fjorden. Kalklavdalen har også hatt bosetning og har derfor en viss kulturhistorisk verdi og som fremtidige generasjoner vil ha nytte av å oppleve. Kraftbehovet må være særdeles stort om det omsøkte tiltaket skal få konsesjon på bekostning av et enda større press på leveområder for dyr og planter, landskap, INON og miljøtilstanden i vassdraget.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldlovens formålsparagraf, jf. §1 er ”at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også for samisk kultur.”

Naturmangfoldloven er en sektorovergripende lov som skal virke sammen med annet lovverk. Lovens §§ 8 – 12 omhandler hvilke forvaltningsprinsipper som skal utgjøre rammene for forvaltningen: Alle tiltakshavere plikter å kvittere ut at de bygger sine søknader og utredninger på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag. Dersom kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok skal føre – var - prinsippet legges til grunn. I et økosystem skal de nye tiltakene videre sees i sammenheng med andre belastninger på økosystemet. Vurderinger som baserer seg på mange antagelser viser ikke et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag, og at det da vil være en saksbehandlingsfeil som danner grunnlag for å kunne påklage vedtak i en konsesjonsbehandling.

Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON)

Nordland mistet 701 km² villmarkspregede områder og 978 km² inngrepsfrie naturområder i perioden 1988-2003. 53 prosent av tapet av villmarkspregede områder skyltes vassdragsregulering, vannkraftutbygging og kraftledninger. Og fortsatt er det et stort utbyggingspress, og vassdrags- og energisektoren står for ca. 40 % av bortfallet. Tap av INON og et økende press på inngrepsfrie områder er i strid med nasjonal arealpolitikk, hvor det i flere stortingsmeldinger de senere årene er uttrykt at det skal planlegges på en måte som tar hensyn til at inngrepsfrie naturområder i størst mulig grad bevares for framtida. I Stortingsproposisjon 1 S (2009-2010) fra Miljøverndepartementet, er INON et eget arbeidsmål som går ut på ”å sikre at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på”. I søknaden vurderes det omsøkte tiltaket å være i marginal konflikt med INON p.g.a. redusert vannføring på 24 % ved utløp i Tosenfjorden i forbindelse med Kolsviksutbyggingen. Tiltaket vil føre til et tap av 0,17 km² av INON sone 2. FNF Nordland påpeker at man ikke bør bagatellisere tap av INON ved et enkelt tiltak når eksisterende inngrep i området allerede har forskyvet grensen lenger unna.

Friluftsliv

Friluftslivsområder forringes gjennom en storstilt utbygging. I et folkehelseperspektiv er det viktig at vi klarer å ivareta disse områdene slik at de beholder sine kvaliteter og appell også for nye generasjoner med friluftslivsutøvere. Det finnes mye forskning som bygger opp under påstanden om at det enkle friluftslivet er nordmenns viktigste arena for fysisk aktivitet. Og fysisk aktivitet er en av de viktigste grunnpilarene i folkehelsearbeidet. Erkjennelse av dette har ført til at Nordland fylkeskommune, som gjennom folkehelseloven er gitt et særlig ansvar for folkehelsearbeidet i Nordland, investerer mye ressurser i å utarbeide et tilfredsstillende og lokalt forankret kunnskapsgrunnlag om hva som er de viktigste friluftslivsområdene rundt om i kommunene. Viktige helseeffekter av friluftsliv er bl.a. stressreduksjon, reduksjon av angst og depresjoner og større livsglede. Kostnadene til reparasjon av folks helse er enorme og stigende. Ved å ivareta naturområder som blir brukt til et aktivt friluftsliv, eller har et stort friluftslivspotensial for fremtidig generasjoner, kan store kostnader reduseres og skape verdier gjennom bl.a. natur- og kulturbasert reiseliv. Natur med et urørt preg er en viktig kvalitet som også våre etterkommere har rett til å oppleve.

FNF Nordland deler ikke tiltakshavers syn på at Kalklav kraftverk ikke vil være med på en vesentlig reduksjon av opplevelseskvaliteten i Tosenfjord-området. Opplevelseskvaliteten reduseres gjennom redusert vannføring, bygg og tekniske installasjoner og støy (rørtrase, inntaksdam og en fire meter bred anleggsvei og motorisert ferdsel). En eventuell konsesjon til utbygging av Kalklavvassdraget kan ikke argumenteres med at tilgangen til friluftsområder bedres ved at adkomsten lettes. Når opplevelsesverdi og naturopplevelse reduseres, resulteres dette i at området ikke lenger er særlig attraktivt for utøvelse av friluftsliv. Og skal et område tilrettelegges for friluftsliv, er det slett ikke på denne måten det skal gjøres.

Å legge vassdrag i rør vil medføre at livsbetingelsene for stedbundne arter reduseres eller i verste fall forsvinner. Tap av biologisk mangfold og et mer homogent dyre- og planteliv reduserer ikke bare

naturopplevelsen, men det er også stikk i strid med politiske målsettinger om å bevare biologisk mangfold.

Biologisk mangfold

Miljøet i og langs elver og vassdrag er leveområde for mange arter og svært små miljøendringer skal til før det får betydning for arten på en gitt lokalitet. Endringer i vassdrag endrer de fysiske og kjemiske forholdene, og effekter av dette trenger ikke å merkes med en gang og kan være vanskelig å forutse.

I miljørapporten (Arnesen 2008) beskrives vassdraget som at ”*det ikke har spesielle kvaliteter som urørt naturområde og habitat for arter som skyr menneskelig forstyrrelser*”. Kartlegging og vurderinger av biologisk mangfold krever mye tid og innsats. Men en dag med befaring i slutten av august gir ikke et tilstrekkelig grunnlag for å gi en god vurdering av biologisk mangfold. Mange fugler er ferdig med hekkesesongen og har allerede trekt sørover, eller har ei anonym tilværelse (ingen sang eller revirheving). Videre i rapporten påpekes det at det er *'et potensial for at enkelte rovfugler herunder noen rødlistede bruker influensområdet sporadisk, det samme gjelder gaupe og jerv.'* *'Når det gjelder planter er potensialet for rødlistede arter lavt.'* *'Havørn og kongeørn bruker området'*.

I 1997 ble det gjennomført Vilt- og ferskvannsbiologiske undersøkelser i forbindelse med planlagte tilleggsoverføringer til Kolsvik kraftverk (Haug m.fl. 1997).

Undersøkelsene kunne ikke påvise fisk i vassdraget, men at det har referanseverdi som fisketomt: *'Det ble ikke påvist fisk i Kalklavvatnet. Kalklavdalsvatnet er sannsynligvis fisketomt og det ble heller ikke registrert fisk nederst i Kalklavdalselva.. Mangel på fisk medfører vanligvis et rikt mangfold av invertebrater siden beitepress fra fisk ikke eksisterer. Fravær av fisk innen et helt vassdrag er uvanlig, og vassdraget er derfor interessant som ferskvannsbiologisk referanse. Nedbørfeltet er imidlertid av for begrenset størrelse til å gi vassdraget høy verdi som type- og referansevassdrag.'*

Et rikt mangfold av invertebrater gjør vassdraget til et godt potensielt habitat for fugl som i tilknytning til vassdrag. Under den ferskvannsbiologiske befaringen ble det sett to jerver. Totalt ble det i løpet av denne befaringen registrert 21 fuglearter innen det 23,5 km² store nedbørfeltet til Kalklavvassdraget. Bl.a. fossefall, strandsnipe og kongeørn. Strandsnipe ble tatt inn norsk rødliste for 2010 kategorisert som nær truet (NT). Bergirisk er en annen rødlisteart (NT) som ble påvist nede i selve kalklavdalen under undersøkelsene i 1997.

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal den samlede belastningen ligge til grunn for beslutninger.

§ 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

Kalklavvassdraget og Kalklavdalen kan være et viktig område som sprednings og vandringskorridorer for flere arter, bl.a. fugl og hjortevilt (elg). Legger vi elvestrekninger og fossefall i rør, tar vi leveområdene til mange arter som dør ut eller må finne nye leveområder. Fossefallet er helt avhengig av rennende vann gjennom hele året for å finne mat både til seg selv og til unger, og må ha fosser for reirplass. Med en stortilt vannkraftutbygging kan det bli store negative konsekvenser for fossefall p.g.a. dens territorielle adferd. Resultatet kan være som i mange andre tilfeller – tap av biologisk mangfold og/eller økologiske flyktninger som ikke finner nye leveområder. Fossefallet er som Norges nasjonalfugl viktig å ta vare på og vi har et ansvar overfor arten. Den er også en god indikatorart for miljøtilstanden i vassdraget.

I søknaden mener tiltakshaver at *"ved å tilså anleggsvei og rørgate, vil landskapsbildet ikke bli vesentlig forringet og at inngrepene ikke kan sammenlignes med de planlagte inngrepene i Tosdalen med totalt 2,8 km vei inn i et uberørt dalfare."* Men som det konstateres i miljørapporten er det stor forskjell på hvor fort dette går og lavproduktive skoger bruker mye lenger tid enn skoger med høyproduktivitet, og på snaufjellet kan det ta generasjoner. Redusert vannføring endrer de kjemiske forholdene kan resultere i en lengre revegetasjonsprosess.

Konklusjon:

FNF Nordland finner at beslutningsgrunnlaget er for dårlig og vurdert i henhold til forvaltningsprinsippene i Naturmangfoldlovens §§ 8-12. Sumvirkningene av eksisterende kraftverk og planlagte kraftverk i området og den samla belastningen for økosystemet (jfr. Naturmangfoldloven § 10) og landskap er ikke tilstrekkelig utredet. I et økosystem skal de nye tiltakene videre sees i sammenheng med andre belastninger på økosystemet. Dersom kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok skal føre – var - prinsippet legges til grunn.

En eventuell realisering av Kalklav kraftverk vil føye seg inn i rekken av mange andre eksempler hvor kraftutbygging bit for bit spiser seg inn på vakkert landskap og inngrepsfri natur, og medfører tap av biologisk mangfold, endring i miljøtilstanden i vassdraget. Sumvirkningene er ikke tilstrekkelig utredet, og det finnes en tålegrense for hva naturen tåler av inngrep innenfor et geografisk område. FNF Nordland henstiller med dette om at konsesjon for Kalklav kraftverk ikke blir gitt.

For FNF Nordland

Erling Solvang
Arbeidsutvalgsleder

Gisle Sæterhaug
Koordinator arealforvaltning

Kopi til

Brønnøy kommune
Nordland fylkeskommune, Folkehelse
Nordland fylkeskommune, Plan og Miljø
Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelingen
Friluftslivets Fellesorganisasjon
Sametinget
Reindriftsforvaltningen i Nordland
Naturvernforbundet på Helgeland
Brønnøysund turlag
Brønnøy JFF

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland

Storgt. 39, 8200 Fauske

Tlf: 952 26425

www.fnf-nett.no/nordland

nordland@fnf-nett.no

Medlemmer i FNF Nordland: Turistforeningene i Nordland, KFUM/ KFUK Speidere på Helgeland, Norges speiderforbund i Salten, Norges Jeger og Fiskeforbund Nordland, Nordland Orienteringskrets, 4H Nordland, Naturvernforbundet i Nordland, NOF Nordland, Sykklistenes Landsforening Bodø, Salten Naturlag, Leknes Padleklubb, Polarsirkelen Friluftsråd, Ofoten Friluftsråd, Vesterålen Friluftsråd

Kilder:

Arnesen, G. 2008: Utredninger av konsekvenser for biologisk mangfold i forbindelse med kraftutbygging i Kallklavelva – Brønnøy kommune. GA Vegetasjonsanalyse Rapport 17: 14 s.

Haug, A., Thingstad, P.G. & Arnekleiv, J.V. 1997: Vilt- og ferskvannsbiologiske befaringer sommeren 1997 i forbindelse med planlagte tilleggsoverføringer til Kolsvik kraftverk. – Vitenskapsmuseet Zoologisk Notat 1997,7: 1-24.

Internett

http://no.wikisource.org/wiki/Side:Norges_land_og_folk_-_Nordlands_amt_3.djvu/64